

47ste VERGADERING. — 9 MAART 1894.

6. Regeling van de kiesbevoegdheid voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal en voor de Provinciale Staten.

47^{ste} VERGADERING.

VERGADERING VAN VRIJDAG 9 MAART 1894.

(GEOPEND TE 11¹/₂ UUR.)

Ingekomen: een adres. — Behandeling van het wetsontwerp tot regeling van de kiesbevoegdheid voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal en voor de Provinciale Staten; stemming over amendementen; intrekking van de wetsontwerpen betreffende het kiesrecht. — Mededeeling van den voorzitter. — Scheiding der Kamer tot nadere bijeenroeping.

Voorzitter: de heer **Gleichman**.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 98 leden, te weten de heeren:

Hartogh, Houwing, Pyttersen, Ferf, Veegens, de Kanter, Smeenge, Mutsaers, Kerdijk, Seret, Levy, Tydeman, Vrolik, Zijp, Zijlma, Valette, Travaglini, Goeman Borgesius, Cremer, van de Velde, Schepel, Pijnacker Hordijk, Farncombe Sanders, van Löben Sels, Hennequin, Heldt, de Beaufort, de Meijier, de Savornin Lohman, A. Smit, van Velzen, Land, Huber, van Vlijmen, van der Kaay, Borret, Mees, Tijdens, Brantsen van de Zijp, Bool, van Berckel, Viruly Verbrugge, van der Borch van Verwolde, **Æ. Mackay**, Lieftinck, Roessingh, van Kerkwijk, van Bylandt, Plate, Schaepman, Donner, van Gijn, van Houten, van Karnebeek, Gerritsen, E. Smidt, Geertsema, Schimmelpenninck van der Oye, d'Ansembourg, Beelaerts van Blokland, Guyot, A. van Dedem, van Alphen, Bevers, Everts, de Ras, Haffmans, van den Berch van Heemstede, Conrad, van der Schrieck, T. Mackay, de Ram, Röell, Walter, van der Kun, van Beuningen, G. van Dedem, Kielstra, Lucasse, Rutgers van Rozenburg, Michiels van Verduynen, de Geer van Jutfaas, Harte, Lambrechts, Bahlmann, Hintzen, Rink, Heemskerk, Smits van Oijen, Dobbeltmann, W. de Beaufort, Reekers, Vermeulen, van Delden, Roijaards van den Ham, van der Feltz en Kolkman,

en al de heeren Ministers, behalve de heer Minister van Koloniën.

De notulen van het verhandelde in de vorige vergadering worden gelezen en goedgekeurd.

De **Voorzitter** deelt mede dat is ingekomen een adres van A. van Kerkwijk, te Nieuwer Amstel, en G. Slot, te Amsterdam, ter zake van eene procedure.

Dit adres zal worden gezonden aan de Commissie voor de Verzoekschriften;

De **Voorzitter**: Ik heb de eer aan de Vergadering mede te deelen, dat ik mij voorstel na de pauze een voorstel te doen tot regeling van werkzaamheden.

Aan de orde is de behandeling van het WETSONTWERP TOT REGELING VAN DE KIESBEVOEGDHEID VOOR DE TWEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL EN VOOR DE PROVINCIALE STATEN. (6)

De **Voorzitter**: Ik stel voor bij het in stemming brengen der amendementen deze volgorde in acht te nemen: Eerst het amendement van den heer Haffmans op het eerste lid.

Daarna het sub-amendement van den heer Smeenge op het amendement van den heer de Meijier op het tweede lid. Vervolgens het amendement van den heer de Meijier, en mocht dit niet worden aangenomen dan dat van den heer Farncombe Sanders.

Dan op het derde lid: het amendement van den heer Röell, het amendement van den heer Levy. Mochten beide amendementen worden aangenomen, dan het subsidiair amendement van den heer Levy.

Vervolgens het amendement van den heer Tydeman. Daarna het amendement van de heeren Viruly Verbrugge en de Kanter tot toevoeging van eene nieuwe alinea na het vierde lid.

Daarna de amendementen van de heeren **Æ. Mackay** en van Alphen om het vijfde, zesde en zevende lid te doen vervallen.

Voor het geval deze amendementen niet mochten worden aangenomen, het amendement van den heer Land.

Op het achtste lid: Eerst het amendement van den heer Gerritsen, dan het amendement van de heeren **Æ. Mackay** en van Alphen.

Op het negende lid: Het amendement van de heeren **Æ. Mackay** en van Alphen, en eindelijk, als noch het amendement van den heer de Meijier noch dat van den heer Farncombe Sanders mocht zijn aangenomen, het sub-amendement van den heer van der Feltz.

Ten slotte het amendement van den heer van der Feltz.

Daartoe wordt besloten.

Het amendement van den heer Haffmans om den aanhef van het eerste lid aldus te doen luiden: »Zij acht het voorzien in eigen onderhoud en in dat van het huisgezin aanwezig" enz., wordt met 66 tegen 32 stemmen verworpen.

Tegen hebben gestemd de heeren Goeman Borgesius, Cremer, van de Velde, Schepel, Pijnacker Hordijk, Farncombe Sanders, van Löben Sels, Hennequin, Heldt, de Meijier, de Savornin Lohman, A. Smit, van Velzen, Land, van der Kaay, Borret, Mees, Tijdens, van Berckel, Viruly Verbrugge, van der Borch van Verwolde, **Æ. Mackay**, Lieftinck, Roessingh, van Kerkwijk, van Bylandt, Plate, Schaepman, Donner, van Gijn, Gerritsen, E. Smidt, Geertsema, Schimmelpenninck van der Oye, Guyot, A. van Dedem, van Alphen, Conrad, Röell, van Beuningen, G. van Dedem, Kielstra, Lucasse, de Geer van Jutfaas, Rink, Heemskerk, de Beaufort (Wijk bij Duurstede), van Delden, van der Feltz, Kolkman, Hartogh, Houwing, Pyttersen, Ferf, Veegens, de Kanter, Smeenge, Kerdijk, Seret, Levy, Tydeman, Vrolik, Zijp, Zijlma, Valette en de Voorzitter.

Voor hebben gestemd de heeren de Beaufort (Amsterdam), Huber, van Vlijmen, Brantsen van de Zijp, Bool, van Houten, van Karnebeek, d'Ansembourg, Beelaerts van Blokland, Bevers, Everts, de Ras, Haffmans, van den Berch van Heemstede, van der Schrieck, T. Mackay, de Ram, Walter, van der Kun, Rutgers van Rozenburg, Michiels van Verduynen, Harte, Lambrechts, Bahlmann, Hintzen, Smits van Oijen, Dobbeltmann, Reekers, Vermeulen, Roijaards van den Ham, Mutsaers en Travaglini.

Het sub-amendement van den heer Smeenge op het amen-

Intrekking van het wetsontwerp betreffende het kiesrecht.

dement van den heer de Meijier, strekkende om in de laatste alinea de woorden: 25 *ton inhoud* te veranderen in: »20 M³ laadruimte», wordt met 52 tegen 46 stemmen aangenomen.

Voor hebben gestemd de heeren van Kerkwijk, Schaepman, Donner, van Gijn, Gerritsen, E. Smidt, Geertsema, A. van Dedem, van Alphen, de Ras, van Beuningen, G. van Dedem, Kielstra, Lucasse, Rutgers van Rozenburg, de Geer van Jutfaas, Rink, Heemskerk, de Beaufort (Wijk bij Duurstede), Hartogh, Houwing, Pyttersen, Ferf, Veegens, de Kanter, Smeenge, Kerdijk, Seret, Levy, Tydeman, Vrolik, Zijp, Zijlma, Valette, Goeman Borgesius, Cremer, van de Velde, Schepel, Pijnacker Hordijk, Farncombe Sanders, van Löben Sels, Hennequin, Heldt, de Savornin Lohman, A. Smit, van Velzen, Land, Tijdens, van der Borch van Verwolde, A. Mackay, Lieftinck en Roessingh.

Tegen hebben gestemd de heeren van Bylandt, Plate, van Houten, van Karnebeek, Schimmelpenninck van der Oye, d'Ansembourg, Beelaerts van Blokland, Guyot, Bevers, Everts, Haffmans, van den Berch van Heemstede, Conrad, van der Schrieck, T. Mackay, de Ram, Röell, Walter, van der Kun, Michiels van Verduynen, Harte, Lambrechts, Bahlmann, Hintzen, Smits van Oijen, Dobbelmann, Reekers, Vermeulen, van Delden, Roijaards van den Ham, van der Feltz, Kolkman, Mutsaers, Travaglino, de Beaufort (Amsterdam), de Meijier, Huber, van Vlijmen, van der Kaay, Borret, Mees, Brantsen van de Zijp, Bool, van Berckel, Viruly Verbrugge en de Voorzitter.

Het amendement van den heer de Meijier, om het tweede lid te lezen als volgt:

»gedurende de laatstverloopen of aan zijne laatste verhuizing voorafgegane twaalf maanden, krachtens persoonlijk of zakelijk recht ter bewoning in afzonderlijk gebruik heeft gehad eene zelfde woning bestaande:

voor zoover betreft hoofden van huisgezinnen, uit ten minste twee afgesloten vertrekken, of wel uit één zoodanig vertrek en eene keuken of een achterhuis geheel of ten deele voor huishoudelijk gebruik bestemd;

voor zoover betreft afzonderlijk levende of bij anderen inwonende personen, uit ten minste één afgesloten vertrek met haardstede;

wordende schepen van ten minste 20 M³ laadruimte ten opzichte van den schipper als woningen aan bovenvermelde vereischten voldoende aangemerkt; terwijl verwisseling van woning in een en hetzelfde gebouw, of wel ten gevolge van eigendomsovergang, van het geheel of ten deele te niet gaan van een gebouwd eigendom, of van verplaatsing wegens ambt of bediening niet als verhuizing wordt beschouwd."

wordt met 57 tegen 41 stemmen aangenomen.

Voor hebben gestemd de heeren van Gijn, van Houten, Geertsema, Schimmelpenninck van der Oye, d'Ansembourg, Guyot, A. van Dedem, van Alphen, Bevers, Everts, de Ras, van den Berch van Heemstede, Conrad, van der Schrieck, T. Mackay, de Ram, Röell, Walter, van der Kun, G. van Dedem, Kielstra, Michiels van Verduynen, de Geer van Jutfaas, Harte, Lambrechts, Hintzen, Heemskerk, Smits van Oijen, Dobbelmann, de Beaufort (Wijk bij Duurstede), Reekers, Vermeulen, van Delden, Roijaards van den Ham, Kolkman, Mutsaers, Travaglino, van Löben Sels, de Beaufort (Amsterdam), de Meijier, de Savornin Lohman, van Velzen, Huber, van Vlijmen, van der Kaay, Borret, Mees, Brantsen van de Zijp, Bool, van Berckel, Viruly Verbrugge, van der Borch van Verwolde, A. Mackay, van Bylandt, Plate, Schaepman en de Voorzitter.

Tegen hebben gestemd de heeren Donner, van Karnebeek, Gerritsen, E. Smidt, Beelaerts van Blokland, Haff-

mans, van Beuningen, Lucasse, Rutgers van Rozenburg, Bahlmann, Rink, van der Feltz, Hartogh, Houwing, Pyttersen, Ferf, Veegens, de Kanter, Smeenge, Kerdijk, Seret, Levy, Tydeman, Vrolik, Zijp, Zijlma, Valette, Goeman Borgesius, Cremer, van de Velde, Schepel, Pijnacker Hordijk, Farncombe Sanders, Hennequin, Heldt, A. Smit, Land, Tijdens, Lieftinck, Roessingh en van Kerkwijk.

De heer **Tak van Poortvliet**, *Minister van Binnenlandsche Zaken*: Mijnheer de Voorzitter, ik vraag het woord.

De **Voorzitter**: Ik geef het woord aan den heer Minister van Binnenlandsche Zaken.

De heer **Tak van Poortvliet**, *Minister van Binnenlandsche Zaken*: Door het zooeven in strijd met het advies der Regeering aangenomen amendement, worden de strekking en de beteekenis van het wetsontwerp tot regeling der kiesbevoegdheid geheel gewijzigd.

Daardoor gaat het karakter der door de Regeering voorgestelde kiesrecht hervorming verloren, en kan het doel daarvan niet meer worden verwezenlijkt.

Dientengevolge wensch ik de verantwoordelijkheid der verdelijng niet verder op mij te nemen, en heb ik de eer, daartoe door de Koningin-Weduwe, Regentes, gemachtigd, de wetsontwerpen tot regeling van het kiesrecht in te trekken.

De **Voorzitter**: Na de mededeeling van den heer Minister van Binnenlandsche Zaken kan er natuurlijk geen sprake zijn van de verdere behandeling van dit wetsontwerp, en wordt de Vergadering alsnu geschorst tot hedenmiddag ten 1 ure.

De vergadering wordt hervat.

De **Voorzitter**: Mijne Heeren! Na de mededeeling hedenochtend van Regeeringswege ontvangen, heb ik het van mijn plicht geacht, aan de Regeering de vraag te onderwerpen of in de gegeven omstandigheden door haar prijs werd gesteld op de behandeling in de volgende week van ontwerpen van wet, hetzij in openbare zitting, hetzij in de afdeelingen.

Ik heb daarop ontvangen het bericht, dat het der Regeering op dit oogenblik niet bekend is dat er onderwerpen zijn waarvan de behandeling, hetzij in openbare vergadering, hetzij in de afdeelingen, in de volgende week noodzakelijk is.

Bij dit bericht stel ik voor thans uiteen te gaan tot nadere bijeenroeping.

Daartoe wordt besloten.

VERBETERINGEN.

In de rede van den heer *van der Kaay*, voorkomende op: bladz. 969, kol. 2, reg. 32 v. b., staat: ambtenaren; lees: »armbesturen»;

aldaar, reg. 44 v. b., staat: onderstand en; lees: »onderstand in».

In de rede van den heer **Tak van Poortvliet**, *Minister van Binnenlandsche Zaken*, voorkomende op:

bladz. 988, kol. 2, reg. 31 v. b., staat: meent; lees: »moet»;

aldaar, reg. 33 v. b., staat: te herhalen; lees: »herhalen».

VERBETERINGEN.

VERBETERINGEN.

In de rede van den heer *de Savornin Lohman*, voorkomende op bladz. 959, kol. 1, reg. 16 v. o., staat: onaannemelijk; lees: »aannemelijk”.

In de rede van den heer *Reekers*, voorkomende op bladz. 988, kol. 1, reg. 13—15 v. b., staat: de stabiliteit in hare beste beteekenis, in haar besten zin, niet door deze finale uitbreiding van het kiesrecht in deze wet zal gevonden worden; lees: »finale uitbreiding van het kiesrecht in hare beste beteekenis, in haar besten zin, dien van stabiliteit, niet door deze wet zal verkregen worden”.
